Offentliga livsmedelsinköp i Västerbotten 2025

Vad köper länets kommuner för mat – och var finns din affär?

En rapport för dig som producerar eller förädlar livsmedel i Västerbotten

Beställare: Region Västerbotten
Utförare: BERAS Development AB (Hans von Essen, Fredrik Birath)

Sammanfattning

Länets 15 kommuner köpte livsmedel för drygt 300 miljoner kronor 2025. Det är en stor marknad som varje dag går till skolor, förskolor, äldreboenden och andra offentliga kök. Den här rapporten visar vad som köps, i vilka mängder och till vilket pris – och hur stor del som i dag redan kommer från företag i Västerbotten och Norrland.

304 Mkr	8 213 ton	ca 10 %	+13 %
totalt livsmedelsinköp 2025 i 15 kommuner	livsmedel och dryck som köptes (kategoriserat underlag)	regionalt – av inköpen (14 kommuner)	kronor 2023–2025 i åtta kommuner med tre års data

Det här är viktigast att veta

- **Stora belopp i alla grupper.** Mejeri (75 Mkr), kött (67 Mkr), frukt och grönt (31 Mkr), fisk (18 Mkr) och potatis (14 Mkr) är de största råvarugrupperna. Övrigt livsmedel, där bland annat bröd, kolonialvaror och dryck ingår, är störst med 92 Mkr.
- **Lokalt är litet, regionalt växande.** Strikt räknat – producerat, förädlat, distribuerat och konsumerat i samma kommun – är det lokala en mycket liten del, under 1 % i alla kommuner utom Lycksele där siffran inte redovisas. Regionalt ligger på ca 10 % och storregionalt (hela Norrland) på 25 %. Varje procentenhet i ökad regional andel motsvarar cirka 3 Mkr.
- **Avtalen styr vägen in.** Cirka 91 % av inköpen går via kommunernas huvudavtal med grossist. Direktköp från andra än Norrmejerier utanför avtalet uppgår till drygt 5 Mkr, cirka 1,7 % av inköpen. Det är där små och medelstora producenter har mest att vinna.
- **Köken efterfrågar förädlade produkter.** Det som köps mest är ofta redan bearbetat: nötfärs och köttbullar, skalad och förkokt potatis, tärnad lök, skivad ost, panerad fisk. Ju närmare färdig produkt, desto större efterfrågan.
- **Volymerna varierar kraftigt.** Små kommuner köper några få ton per råvarugrupp och år, stora kommuner flera hundra. Det går därför att börja litet och växa.

Hur du använder rapporten

Är du producent? Gå till kapitel 3 (var finns affären) och kapitel 6 (så kommer du igång).

Arbetar du i en kommun? Se kapitel 2 och 4, samt infobladen per kommun.

Vill du veta hur siffrorna är framtagna? Se Metodbilagan och reservationerna i kapitel 7.

1 Om rapporten

Region Västerbotten har beställt en kartläggning av de offentliga köken i länets livsmedelsinköp. Syftet är att synliggöra den affärspotential som finns för lokala och regionala producenter, och att hjälpa köpare och säljare att hitta varandra. Rapporten är också tänkt som ett utgångsläge: den är gjord så att den kan upprepas om tre år och visa vad som har förändrats.

Vad rapporten innehåller

- **Inköpen i siffror.** Kapitel 2–4 visar vad kommunerna köper och hur det har utvecklats 2023–2025.
- **Marknad och leverantörer.** Kapitel 3 och 4 visar var de stora volymerna finns och vilka som levererar i dag.
- **Lokalt och regionalt.** Kapitel 5 redovisar hur stor andel av inköpen som är lokal, regional och storregional.
- **Så kommer du igång.** Kapitel 6 är en checklista för dig som vill sälja till kommunerna.
- **Företagslistan.** Livsmedelsföretag i Västerbotten kommunvis (101 verksamheter) finns som separat bilaga.

Vilka data rapporten bygger på

Underlaget är kommunernas inköpsrapporter från de två stora grossisterna, Martin & Servera och Menigo, för 2025, samt uppgifter från kommunernas kostenheter om inköp utanför huvudavtalet. För åtta kommuner finns rapporter för hela 2023–2025 och för Lycksele 2024–2025. Övriga kommuner har inte kunnat lämna jämförbara data för tidigare år. Alla belopp är nominella, alltså inte prisjusterade. Se reservationer i kapitel 7 och Metodbilagan.

2 Så köper kommunerna mat

Tillsammans köpte de 15 kommunerna livsmedel för 304,4 Mkr 2025: cirka 276 Mkr via huvudavtal och 29 Mkr utanför huvudavtalet. Umeå och Skellefteå står för cirka 70 % av beloppet, medan de sju minsta kommunerna tillsammans köper för cirka 27 Mkr.

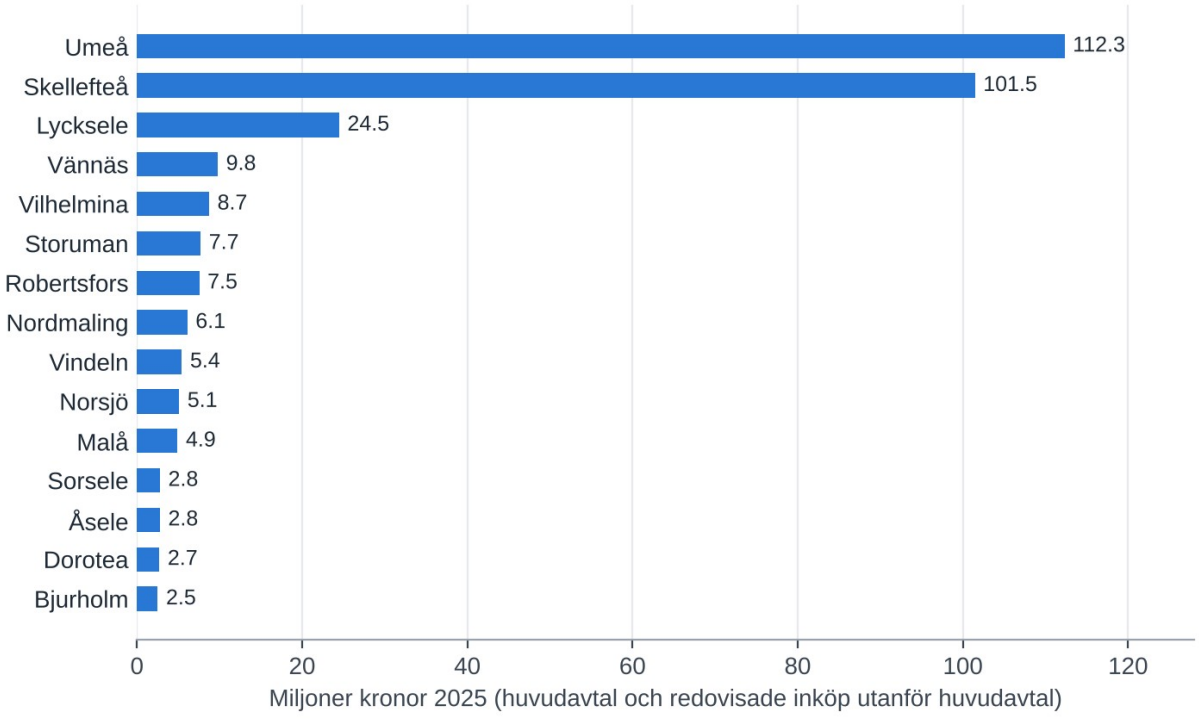

Figur 1. Livsmedelsinköp 2025 per kommun, miljoner kronor.

Inköp per råvarugrupp

Inköpen är fördelade på åtta grupper. Mejeri, kött och övrigt livsmedel dominerar i kronor. Per kilo är fisk (82 kr) och kött (81 kr) dyrast av råvarorna, medan potatis (19 kr) och frukt och grönt (24 kr) är billigast. Skillnaden förklaras till stor del av hur långt varan är bearbetad.

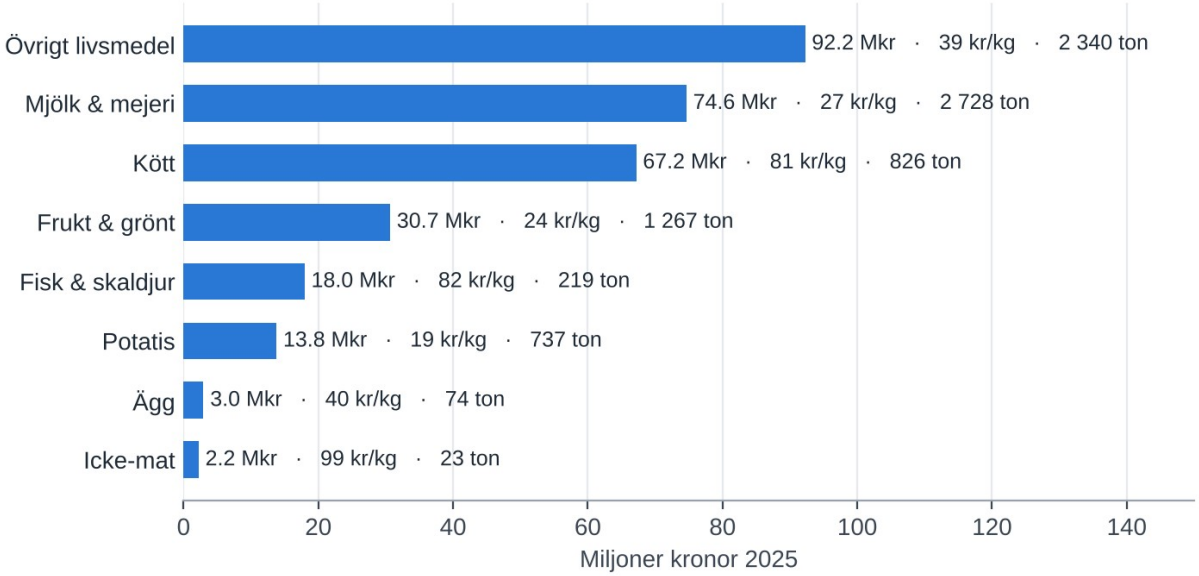

Figur 2. Länets inköp per råvarugrupp 2025: miljoner kronor, kronor per kilo och ton.

Tabell 1. Länets inköp per råvarugrupp 2025

Råvarugrupp	Inköp (kr)	Volym (ton)	kr/kg	Andel av kr
Mjölk & mejeri	74 633 077	2 728	27	25 %
Kött	67 175 563	826	81	22 %
Frukt & grönt	30 655 612	1 267	24	10 %
Potatis	13 786 032	737	19	5 %
Fisk & skaldjur	17 955 823	219	82	6 %
Övrigt livsmedel	92 248 399	2 340	39	31 %
Icke-mat	2 231 687	23	99	1 %
Ägg	2 953 726	74	40	1 %
Totalt	**301 639 919**	**8 213**	**37**	**100 %**

Källa: kommunernas inköpsrapporter 2025, omräknade till 12 månader. Omfattar huvudavtal och de sidoavtal som har uppgift om kg och råvarugrupp. Detaljer per kommun finns i bilaga 1.

Så stora är volymerna för en enskild kommun

Åsele köpte 2025 cirka 7 ton kött och 13 ton potatis. Vilhelmina köpte 19 ton kött och 19 ton potatis. Umeå köpte 295 ton kött och 302 ton potatis. Se bilaga 2 för alla kommuner.

3 Var finns affären?

De stora volymerna går i dag via grossisternas sortiment. För att nå kommunernas kök gäller det alltså att antingen finnas i grossistens sortiment eller att sälja direkt till kommunen utanför huvudavtalet. Här är bilden av vem som levererar och vad som efterfrågas mest.

Största leverantörer per råvarugrupp

Tabellen bygger på de nio kommuner där inköpsrapporten anger leverantör (Bjurholm Lycksele Robertsfors Sorsele Storuman Umeå Vilhelmina Vännäs och Åsele; 8 398 olika artiklar).

Tabell 2. Största leverantörer per råvarugrupp, nio kommuner 2025 (andel av gruppens inköp i kronor)

Råvarugrupp	Inköp	Störst	Nr 2	Nr 3
Mjölk & mejeri	23,7 Mkr	Norrmejerier 48 %	Martin & Servera 17 %	Arla Foods AB 17 %
Kött	34,7 Mkr	Martin & Servera 33 %	Guldfågeln AB 16 %	Scan Sverige AB 13 %
Frukt & grönt	17,6 Mkr	Martin & Servera 34 %	Ewerman AB 31 %	Everfresh Group AB 16 %
Potatis	9,1 Mkr	Grönsaksfabriken Norr AB 52 %	Orkla Foods Sverige AB 15 %	Haparanda Potatis AB 9 %
Fisk & skaldjur	10,0 Mkr	Feldts Fisk & Skaldjur AB 56 %	Martin & Servera 16 %	Säljpartner Häll & Co 8 %
Ägg	1,8 Mkr	Klöverbergsgården AB 33 %	Martin & Servera 29 %	Kronägg AB 25 %

Källa: inköpsrapporter 2025. Martin & Servera avser deras eget märke. Norrmejerier, Grönsaksfabriken Norr och Nyhléns Hugosons ingår i företagslistan; Haparanda Potatis räknas som storregionalt.

Norrmejerier står för ungefär hälften av mejerikronorna och Grönsaksfabriken Norr för mer än hälften av potatiskronorna. Nyhléns Hugosons levererar drygt var tionde krona kött. Här finns alltså redan regionala leverantörer i sortimentet. Inom frukt och grönt, fisk och ägg är bilden mer splittrad.

Mest köpta produkter

Tabell 3. De tre mest köpta produkterna per råvarugrupp, nio kommuner 2025

Råvarugrupp	Produkt	Inköp	Volym
Mjölk & mejeri	Gouda tunnskivad 28% 12g/1kg	1 734 tkr	21 ton
	Köksgrädde laktosfri 30% 1L	1 509 tkr	27 ton
	Mellanmjölk 1,5% 1L	976 tkr	69 ton
Kött	Nötfärs 10% 2,5kg	1 987 tkr	17 ton
	Köttbulle nöt stekta 12g/2,5kg	1 820 tkr	23 ton
	Pannbiff nöt stekt 40g	978 tkr	13 ton
Frukt & grönt	Banan	1 402 tkr	62 ton
	Morot skalad 5kg	1 121 tkr	60 ton
	Broccolibukett 20/40 2,5kg	821 tkr	26 ton
Potatis	Potatis skalad 7kg vaccad	3 721 tkr	213 ton
	Potatisbullar 54g/3kg	944 tkr	42 ton
	Potatis 10kg	754 tkr	47 ton
Fisk & skaldjur	Sejfilé BLUE MSC 125-250g/5kg	2 099 tkr	25 ton
	Fiskpanett MSC 50g/5kg	828 tkr	20 ton
	Alaska Pollockfilé MSC 120-200g/4,5kg	648 tkr	9 ton
Ägg	Helägg flytande 5kg	478 tkr	11 ton
	Ägg frigående M/L 20p 1,16kg	239 tkr	7 ton
	Ägg lösvikt frigående M 30p 1,78kg	194 tkr	5 ton

Källa: inköpsrapporter 2025, nio kommuner. tkr = tusen kronor.

Det här betyder det för dig

Kött: mest går åt som nötfärs, köttbullar, pannbiff och kyckling – färdigberett eller bearbetat. Råvaran måste alltså passera ett slakteri och en förädlare.

Potatis: den enskilt största produkten är skalad potatis i 7 kg-förpackning – drygt 200 ton på ett år i nio kommuner. Skalning och förpackning är det som kommunerna efterfrågar.

Frukt och grönt: banan, skalade morötter, fryst broccoli, gurka och tärnad lök toppar. Rotfrukter och kål är de produkter där lokal odling ligger närmast till hands.

Mejeri: ost, grädde och mjölk. Gårdsmejerier finns med i företagslistan men hittas inte i de grossistdata vi har.

Vad finns lokalt – och vad saknas?

Företagslistan innehåller 101 verksamheter som producerar eller förädlar livsmedel i Västerbotten (plus tre i Norrbotten och Norrmejerier som verkar i flera kommuner). Tabellen jämför hur många av dem som arbetar inom respektive grupp med vad kommunerna köper. En verksamhet kan ingå i flera grupper. Listan säger inget om kapacitet.

Tabell 4. Företag i listan per råvarugrupp jämfört med länets inköp

Råvarugrupp	Länets inköp 2025	Verksamheter i listan
Mjölk & mejeri	74,6 Mkr	9
Kött	67,2 Mkr	46
Frukt & grönt	30,7 Mkr	16
Potatis	13,8 Mkr	6
Fisk & skaldjur	18,0 Mkr	9
Ägg	3,0 Mkr	5
Övrigt livsmedel (bröd, dryck, sylt m.m.)	92,2 Mkr	28

Källa: Livsmedelsföretag i Västerbotten kommunvis; BERAS egen gruppering efter beskrivningen av verksamheten.

Mönstret är tydligt: kött har många lokala producenter, medan potatis (6) och frukt och grönt (16) har få i förhållande till de 14 respektive 31 miljoner kronor som kommunerna köper. Dorotea har inga företag i listan och Malå ett. Det är områden där fler producenter behövs eller där listan kan kompletteras.

Tabell 5. Verksamheter i företagslistan per kommun

Kommun	Antal verksamheter
Bjurholm	3
Dorotea	0
Lycksele	6
Malå	1
Nordmaling	5
Norsjö	4
Robertsfors	3
Skellefteå	14
Sorsele	5
Storuman	5
Umeå	16
Vilhelmina	8
Vindeln	11
Vännäs	14
Åsele	3
Flera kommuner (Norrmejerier)	1
Arvidsjaur, Norrbotten	2
Totalt	**101**

4 Utveckling 2023–2025

För åtta kommuner finns inköpsrapporter för hela 2023, 2024 och 2025. Tillsammans ökade deras livsmedelsinköp från 118 till 134 Mkr, +13 %. Ökningen är nominell och speglar både högre priser och ändrade volymer. Umeå, som är störst, ökade 16 %, Vilhelmina minskade 3 %.

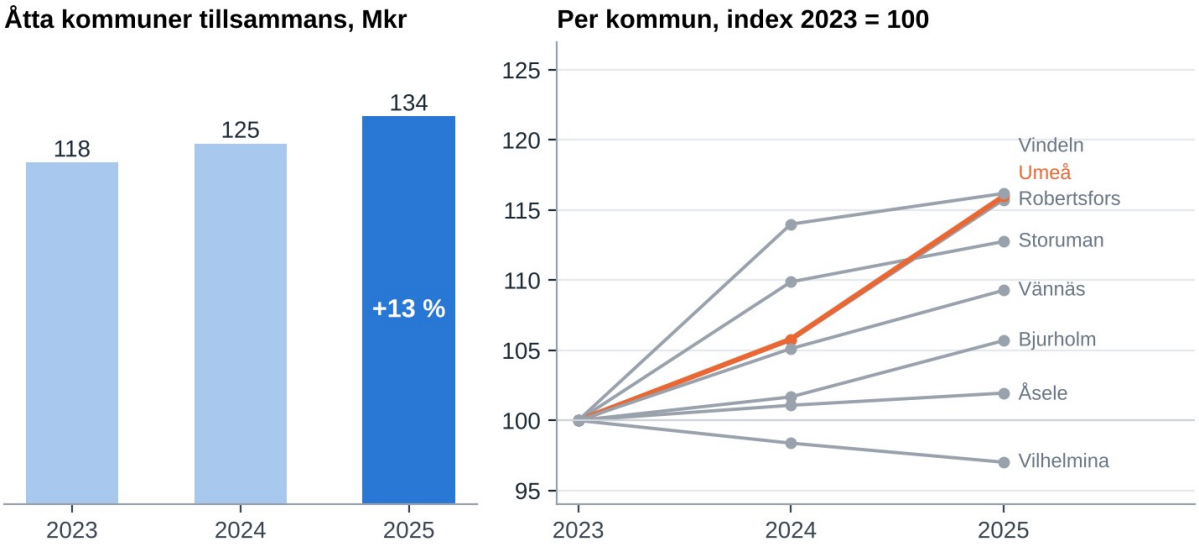

Figur 3. Livsmedelsinköp via grossist 2023–2025. Vänster: åtta kommuner tillsammans. Höger: index per kommun (2023 = 100).

Tabell 6. Livsmedelsinköp via huvudavtal 2023–2025 (kr)

Kommun	2023	2024	2025	Förändring 2023–25
Bjurholm	1 834 176	1 864 950	1 938 563	+6 %
Robertsfors	5 898 211	6 235 284	6 826 193	+16 %
Storuman	6 836 316	7 511 828	7 708 545	+13 %
Umeå	80 779 259	85 463 086	93 692 206	+16 %
Vilhelmina	8 939 799	8 795 011	8 673 722	−3 %
Vindeln	4 158 014	4 740 090	4 831 073	+16 %
Vännäs	7 146 143	7 512 095	7 809 119	+9 %
Åsele	2 713 512	2 742 835	2 766 396	+2 %
Lycksele	–	19 932 712	20 348 316	+2 % (2024–25)
Åtta kommuner	**118 305 430**	**124 865 179**	**134 245 817**	**+13 %**

Källa: inköpsrapporter via Martin & Servera. Omfattar huvudavtalet; sidoavtal ingår inte. Dorotea, Malå, Norsjö, Nordmaling, Skellefteå och Sorsele saknar jämförbara data för hela 2023–2025.

Så bör siffrorna läsas

Utvecklingen avser totalbelopp. Fördelningen på råvarugrupper över tid är inte jämförbar mellan år: i Umeå ändrades sortimentet och leverantörsmixen, vilket gör att till exempel frukt och grönt ser ut att öka kraftigt. Därför redovisas kategoriutveckling inte här. Månads- och kvartalsdata finns i underlaget för Vindeln och kan tas fram vid behov.

Livsmedelskostnad per måltid

Kostnad per måltid redovisas inte i rapporten. Kommunerna räknar på olika sätt: vissa räknar bara lunch, andra även frukost och mellanmål, och det är stor skillnad mellan förskola, skola och äldreomsorg. Efter att ha undersökt frågan i några kommuner bedömde vi att metod och jämförbarhet inte räcker för en rättvisande jämförelse.

5 Hur stor del är lokalt, regionalt och storregionalt?

Rapporten använder tre nivåer som bygger på varandra: Lokalt ingår i Regionalt, och Regionalt ingår i Storregionalt. Definitionerna finns i Metodbilagan. I korthet:

- **Lokalt:** det som odlas, förädlas, distribueras och förbrukas inom samma kommun.
- **Regionalt:** en sammanvägd bedömning av hur mycket av värdet som kommer från företag i Region Västerbotten.
- **Storregionalt:** allt som kommer från företag i vår lista i de fyra nordligaste länen, utan hänsyn till var råvaran kommer ifrån.

Lokalt har inte kunnat mätas tillförlitligt och redovisas därför som "mindre än 1 %" för alla kommuner utom Lycksele, där siffran inte redovisas. Regionalt är avrundat till närmaste 5 procentenheter. Storregionalt är en bruttosiffra.

Tabell 7. Livsmedelsinköp 2025 och andel lokalt, regionalt och storregionalt

Kommun	Total volym (kr)	Lokalt [1]	Regionalt [1]	Storregionalt [2]
Bjurholm	2 520 070	<1 %	ca 15 %	35 %
Dorotea	2 717 198	<1 %	ca 10 %	23 %
Lycksele [c]	24 479 240	–	–	–
Malå [a]	4 915 121	<1 %	ca 5 %	22 %
Nordmaling [b]	6 096 045	<1 %	ca 10 %	24 %
Norsjö [a]	5 109 334	<1 %	ca 10 %	21 %
Robertsfors	7 541 119	<1 %	ca 15 %	28 %
Skellefteå	101 464 151	<1 %	ca 10 %	22 %
Sorsele	2 786 914	<1 %	ca 10 %	21 %
Storuman	7 708 545	<1 %	ca 10 %	19 %
Umeå	112 309 998	<1 %	ca 15 %	28 %
Vilhelmina	8 735 530	<1 %	ca 10 %	19 %
Vindeln	5 433 787	<1 %	ca 10 %	25 %
Vännäs	9 784 139	<1 %	ca 15 %	27 %
Åsele	2 780 396	<1 %	ca 5 %	22 %
Västerbottens län [d]	**304 381 588**	**<1 %**	**ca 10 %**	**25 %**

[1] Se Metodbilaga. Regionalt är avrundat till närmaste 5 procentenheter (ca 5 %, ca 10 % osv.).
[2] Bruttosiffra utan hänsyn till råvarans ursprung.
[a] Underlag för 19 månader (1 juni 2024–31 dec 2025), omräknat till 12 månader (× 12/19); uppskattning.
[b] Underlag för 36 månader, omräknat till 12 månader (× 12/36); uppskattning.
[c] Lycksele har många inköpskällor utanför huvudavtalet som inte går att fastställa på ett tillförlitligt sätt. Siffrorna för lokalt, regionalt och storregionalt redovisas därför inte här.
[d] Procentsiffrorna för länet avser de 14 kommuner som redovisas (exklusive Lycksele); total volym avser alla 15 kommuner.

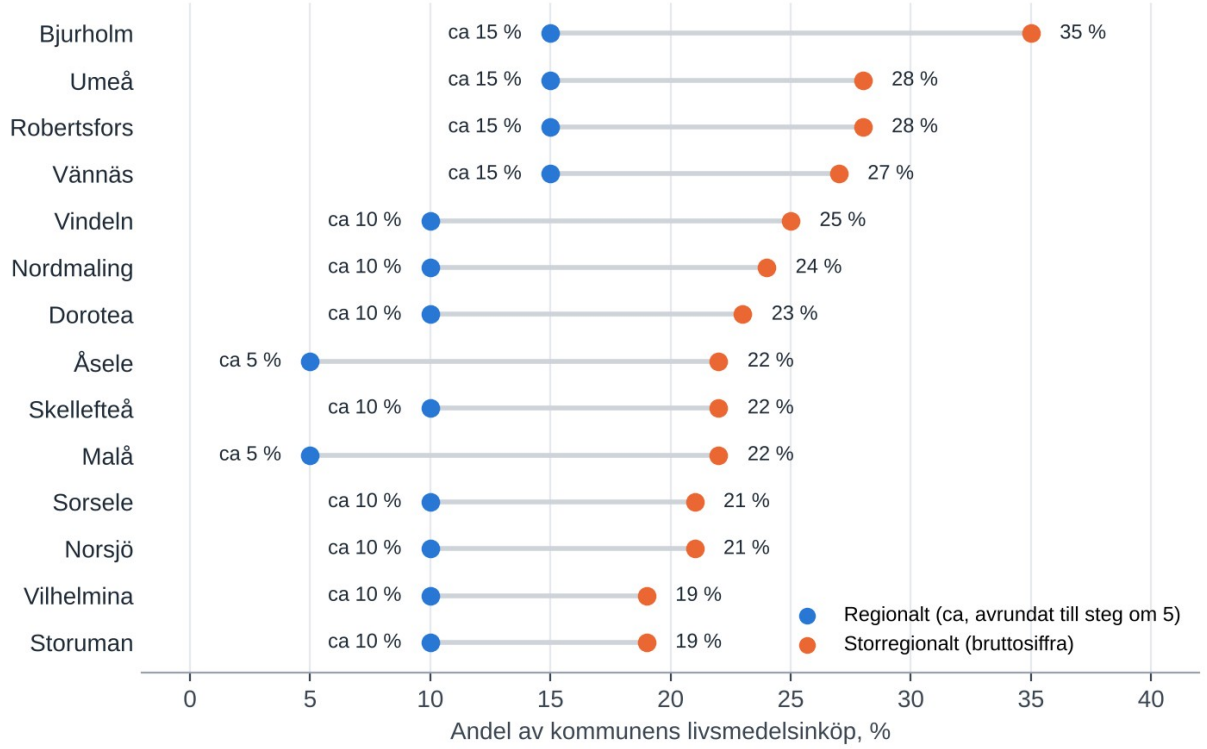

Figur 4. Regionalt (avrundat) och storregionalt per kommun, andel av inköpen 2025. Lycksele redovisas inte.

Vad siffrorna säger

- **Regionalt, ca 10 %.** Kommunerna ligger ganska nära varandra, mellan ca 5 och ca 15 %. Skillnaderna beror till stor del på hur mycket Norrmejerier och andra regionala varor kommunen köper, via grossist eller sidoavtal.

- **Storregionalt, 25 %.** Storregionalt, som inkluderar bland annat Haparanda Potatis och Piteortens Chark, är 19–35 %. Det är en övre gräns för vad som skulle kunna kallas lokalt producerat, eftersom foder, gödning och råvaror ofta kommer utifrån.
- **Lycksele.** Siffran för Lycksele redovisas inte eftersom kommunen har många inköpskällor utanför huvudavtalet (bland annat DIS, Ko på Rot och lokal butik) som kräver metodutveckling för att kunna bedömas.

6 Så kommer du igång som producent

Kommunerna köper på två sätt: via huvudavtal med grossist, och i mindre skala utanför huvudavtalet. Båda vägarna fungerar för lokala producenter, men de kräver olika saker av dig.

Väg 1: via grossisten

- Fråga kommunens kostenhet vilken grossist som gäller (Martin & Servera eller Menigo) och om de kan beställa din produkt som ett avtalsvara eller enstaka beställning.
- Kontakta grossisten och fråga om du kan komma in i sortimentet som lokal leverantör. Enligt Vilhelmina kommun köps flera av företagen i listan redan i dag via huvudgrossisten vid enstaka tillfällen.
- Räkna på volym, förpackning och pris per kilo mot det kommunen köper i dag (Tabell 1–3).

Väg 2: direkt till kommunen

- Direktköp utanför huvudavtalet är i dag litet: cirka 5 Mkr i länet utöver Norrmejerier. I Lycksele finns tre kanaler som kan vara förebilder: dynamiskt inköpssystem (DIS), "Ko på rot" där lantbrukaren får betalt för att hålla djur som levereras grovstyckade till köket, och avtal med lokal butik.

Ko på Rot: en modell från Lycksele

Ko på Rot har utvecklats i Lycksele och har börjat spridas. I Lycksele betar 52 kor, och köket får cirka 11 ton butikskött per år. Bonden får "kost och logi för ko" och djuret slaktas i Burträsk och styckas i Rusksele. Flera kostenheter har visat intresse, särskilt små kommuner i inlandet där det finns kompetens att ta emot och ta tillvara ett helt grovstyckat djur (Bjurholm och Sorsele har uttryckt intresse; Vindeln har köttproducenter som vill teckna avtal).

Kedjan blir enklare när köket tar emot hela djuret: lantbrukaren får ett bra pris och enkel hantering, och det blir billigt för kostenheten. Äldreomsorgen kan dessutom få en lyxig stek som kommunen annars inte haft råd med, eftersom de bästa styckdetaljerna kan gå dit.

Förutsättningen är kompetens och utrymme att stycka och frysa. Åsele noterar att kunskapen att ta hand om råvaran ofta saknas trots utbildning, och i Malgomajgården och Sorsele framhålls behovet av slakt- och förvaringslösningar. Källa: intervjuer med kostenheter, 28 sep–8 okt 2026.

- Börja med en produkt och en kommun. Säg hur mycket du kan leverera, när på året och i vilken förpackning.

Fem frågor att ställa kostenheten

- Vilka produkter saknar ni i dag lokalt, och i vilka mängder?
- Vilken bearbetningsgrad vill ni ha (hel, skalad, tärnad, fryst)?
- Hur och när beställer ni, och till vilken tidpunkt behövs leverans?
- Vilka krav ställer ni på certifiering och spårbarhet?
- Hur stor del av inköpen vill ni kunna köpa lokalt de närmaste åren?

Exempel: vad en kostchef önskar

”Vår ambition är att servera mat från våra egna trakter, särskilt vill vi har mer potatis, morötter och andra rotfrukter, olika kålsorter och lök som går bra att odla i Norrland. Kött har vi god tillgång till redan, men vi vill också gärna köpa vilt. Lokala mjölkprodukter skulle vi gärna få till, men där har vi tekniska utmaningar som vi hitintills inte lyckats lösa. Vi hoppas kunna köpa 10-20 % av totalvolymerna lokalt” Jenny Almroth, Måltidschef Vilhelmina kommun

Hittar du inte dig själv i företagslistan, eller vill du ha hjälp att komma i kontakt med en kommun? Hör av dig till BERAS Development AB: hans@berasdevelopment.se, 0735-627738.

7 Reservationer

- Uppdraget har genomförts under tidspress. Metoden, särskilt för Lokalt och Regionalt, behöver därför mer tid för att utvecklas och kvalitetssäkras; siffrorna ska läsas som en första, väl dokumenterad bedömning.
- Lycksele redovisas inte på kommunens begäran. Kommunen arbetar kreativt med många inköpskanaler (DIS, Ko på Rot, lokal butik), och därför är siffror svårare att få fram.
- Underlaget är kommunernas grossistrapporter och uppgifter från kostenheterna. Direktköp som inte har rapporterats ingår inte. Företagen har identifierats via leverantörs- eller varumärkesnamn, så små producenter som säljer via butik eller direkt kan saknas.
- Malå och Norsjö (19 månader) och Nordmaling (36 månader) är omräknade till 12 månader. Det är en uppskattning och kan skilja från faktiskt utfall under ett kalenderår.
- Skellefteå, Malå och Norsjö saknar produktområde i underlaget. Där har artiklarna kategoriserats utifrån artikelnamnet, vilket är en uppskattning. Några artiklar har kategoriserats manuellt efter kommunernas besked.
- För Lycksele ingår DIS (10 % av inköpen) och Ko på Rot (11 000 kg × 153 kr/kg) som uppskattningar. DIS och bär från Glommersträsk kan inte kategoriseras per råvarugrupp och betraktas som felkällor; de redovisas som "ej fördelat".
- Lokalt och Regionalt är bedömningar. Modellen är inte fastslagen. Regionalt är avrundat till närmaste 5 procentenheter.
- Belopp är nominella. Prisutveckling per råvarugrupp redovisas inte eftersom sortiment och leverantörsmix ändras mellan åren.
- Leverantörs- och produktuppgifterna (Tabell 2–3) avser nio kommuner med artikelrapport som anger leverantör. Skellefteå, Malå, Norsjö, Nordmaling, Dorotea och Vindeln ingår inte där.
- Tre års jämförelse finns för åtta kommuner (Tabell 6). För övriga kommuner saknas jämförbara data för 2023–2024; Brist på data är i sig ett resultat och visar var systemstöd behövs.
- Uppgifter om logistik, certifieringar och distribution som hinder bygger på intervjuer och är inte statistiska underlag.

Metodbilaga

Syfte och avgränsning

Bilagan beskriver hur siffrorna i rapporten är framtagna, så att de kan följas upp och jämföras vid en uppföljning om tre år. Beräkningsfilerna är arbetsmaterial och ligger utanför själva rapporten, men utgör underlaget för bedömningen av Regionalt och Storregionalt. De kan lämnas ut till beställaren och till respektive kommun på begäran.

Definitioner

- **Lokalt.** Det som odlas, förädlas och distribueras inom den kommun där det också förbrukas i offentlig måltid. Strikt tillämpat – råvara, förädling och distribution inom samma kommun – är mängderna mycket små. Uppgifter om råvarans ursprung saknas i inköpsdata, och för de förädlare som finns i kommunerna (till exempel mejeri och charkuteri) kommer råvaran till okänd men troligen stor andel från andra kommuner.
- **Regionalt.** En sammanvägd bedömning av värdeskapandet inom Region Västerbotten, där allt från insatsmedel och odling till råvarans ursprung och förädlarens hemvist ingår. Det är den andel av värdet som kommer från företag inom regionen.
- **Storregionalt.** Allt som kommer från företag i vår lista i de fyra nordligaste länen (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland), räknat som 100 % av inköpet oavsett var råvaran kommer ifrån. Siffran överskattar därmed andelen som faktiskt kommer från regionen, eftersom den inte tar hänsyn till gödsel, foder och råvaror som odlats utanför området. Företag utanför vår lista har inte sökts systematiskt i Jämtland och Västernorrland, så siffran kan samtidigt underskatta det storregionala.
- **Samband.** Värdena är kumulativa: allt som är Lokalt ingår i Regionalt, och allt som är Regionalt ingår i Storregionalt.
- **Närodlat.** Närodlat är det cirkulära systemet inom en by, där avståndet mellan produktion, förädling och konsumtion är obetydligt. Närodlat har inte kunnat mätas och redovisas inte.

Lokalt: metodutveckling behöver mer tid

Lokalt redovisas som "mindre än 1 %" för alla kommuner utom Lycksele, där siffran inte redovisas. Skälet är att metoden för lokalt behöver mer tid att utveckla: uppgifter om råvarans ursprung saknas, och en strikt tillämpning ger så små mängder att ingen kommun överstiger 1 %.

Måttets syfte är att stimulera en rörelse i en riktning. Det är av betydelse att måttet är förankrat lokalt: en produkt från en grannkommun kan ha kortare transportavstånd än en produkt från en avlägsen del av den egna kommunen, och kommunen kan vilja justera modellen efter verkliga behov.

Beräkningsmodell för Regionalt

Varje företag i Livsmedelsföretag i Västerbotten kommunvis har en bedömning (0–100). Bedömningen anger hur stor del av inköpet som räknas som regionalt, och är dold i den publicerade listan men tillgänglig för kommunerna och regionen. Företagen kan göra en självskattning som kommunens kostenhet godkänner som rimlig enligt följande principer.

1. Primärproduktion

Lokalt lantbruk med mer än 80 % självförsörjning av foder och gödning, förädlat och distribuerat inom kommunen: 100 %.

Avdrag för avvikelser, beräknat på basvärdet:

Avvikelse	Avdrag
Inköp av foder utanför regionen, mer än 20 %	10 %
Inköp av konstgödsel	10 %
Förädling av lokal råvara utanför regionen (t.ex. slakteri, mejeri, kvarn)	10 %

Om en förädlare tar råvara från ett större område än Region Västerbotten utgår beräkningen från ett basvärde som är den andel av råvaran som kommer från Västerbotten. Avdragen räknas på detta basvärde.

Exempel: Norrmejerier. Mjölkråvaran kommer till 55 % från Västerbotten. Är mjölken inte ekologiskt certifierad görs avdrag för foder utanför regionen (10 %) och för konstgödsel (10 %). Basvärdet 55 % minskar då med 20 % av 55, alltså 11 procentenheter, och bedömningen blir 44 %. Är mjölken ekologisk utgår konstgödselavdraget och bedömningen blir cirka 50 %.

Exempel: Nyhléns Hugosons. Köttråvaran kommer till 40 % från Västerbotten. Eftersom en större del av charktillverkningen sker i Luleå, utanför Västerbotten, och produktionen inte är generellt ekologiskt certifierad görs avdrag med 10 + 10 + 10 % av 40 %, alltså 12 procentenheter. Bedömningen blir 28 %. Siffran används tills en bättre specificering kan motiveras.

2. Övriga livsmedelsföretag

Minimibedömning för företag som importerar all råvara är 20 %. Om mer än 20 % av råvaran odlas lokalt får den andel av råvaran som är lokalt framtagen räknas. På så sätt byggs en motivation till förbättring in i alla led. Företag som inte har bedömts räknas som 0 %. Inget sådant företag har hittats i de inköpslistor som ligger till grund för beräkningarna.

Så räknas Bedömningen om till Lokalt och Regionalt

Bedömningen (%) multipliceras med inköpsbeloppet från företaget. Beloppet redovisas som Regionalt. Vid beräkning av Lokalt i företagets egen kommun skulle samma belopp räknas som Lokalt, men eftersom Lokalt inte har kunnat bedömas strikt redovisas det som "mindre än 1 %".

Öppen metodfråga: Norrmejerier i Umeå

Norrmejerier har sitt säte i Umeå. I Umeå har beräkningsfilen använt 20 % som lokal andel och 44 % som regional andel för Norrmejeriers försäljning till Umeå kommun. De 44 procenten är den andel av mjölken som kommer från regionen. Hur stor del av mjölken som kommer från just Umeå kommun saknas, och 20 % har använts, vilket motsvarar modellens minimibedömning. Frågan är olöst och behöver mer arbete. Eftersom Lokalt redovisas som "mindre än 1 %" påverkar den inte de redovisade siffrorna.

På motsvarande sätt har Nyhléns Hugosons i Skellefteå beräknats med 28 % som lokal och regional andel i beräkningsfilen. Eftersom en betydligt mindre del av råvaran faktiskt kommer från Skellefteå redovisas Lokalt för både Umeå och Skellefteå som under 1 %.

Angränsande kommuner i annat län

En produkt från en kommun i ett angränsande län (till exempel Arvidsjaur i Norrbotten) kan ha kortare transportavstånd än en produkt från en avlägsen del av Västerbotten. Modellen räknar sådana företag som Regionalt i undantagsfall (Njalgies renslakteri och Glommersträsk bär i Arvidsjaur, som används av Skellefteå kommun), men detta är ett metodproblem som behöver mer tid. Volymen är liten och påverkar inte de redovisade siffrorna: Njalgies cirka 0,64 Mkr och Glommersträsk bär cirka 0,09 Mkr, mindre än 1 procentenhet av Skellefteås inköp.

Storregionalt beaktar inte var djuret har slaktats. Bönder i inlandet är beroende av slakteriet i Hammerdal i Jämtland, som skickar vidare till förädlare, så en del av produkter märkta till exempel Nyhléns & Hugossons har sannolikt slaktats i Jämtland. Jämtland och Västernorrland är inte genomsökta efter företag. Nyhléns & Hugossons uppger att ca 40 % av köttet som köps in kommer från bönder i

Västerbotten och att resten till 95 % är norrländskt (2 730 ton kött packades i Skellefteå 2025; kallskänk ca 315 ton).

Avrundning

Regionalt har på grund av osäkerheten i modellen och bedömningarna avrundats till närmaste 5 procentenheter (ca 5 %, ca 10 % osv., med vanliga avrundningsregler). Storregionalt redovisas som hela procent. Lokalt redovisas som "mindre än 1 %" (Lycksele: ej redovisat).

Underlag och omräkningar

- Grossistrapporter (Martin & Servera, Menigo) 2025. Företagen är identifierade via leverantörs- eller varumärkesnamn. Uppgifter om inköp utanför huvudavtal kommer från kommunernas kostenheter, med standardpriser för lax (168 kr/kg), renkött (314 kr/kg) och nötkött från gård (153 kr/kg) där kg har uppgetts men inte kronor.
- Norrmejeriers sidoavtal för Umeå, Robertsfors, Vindeln, Bjurholm, Vännäs och Nordmaling är hämtade från Norrmejeriers totalsiffror för 2025.
- Malå och Norsjö: underlag för 19 månader omräknat × 12/19. Nordmaling: underlag för 36 månader omräknat × 12/36.
- Lycksele: DIS (10 % av inköpen) och Ko på Rot (11 000 kg × 153 kr/kg) räknas som Regionalt i beräkningsfilen men redovisas inte i rapporten.
- Haparanda Potatis räknas alltid som Storregionalt, aldrig som Regionalt.
- Råvarugrupper: åtta grupper (mejeri, kött, frukt och grönt, potatis, fisk och skaldjur, övrigt livsmedel, icke-mat, ägg). I Menigo-underlaget (Skellefteå, Malå, Norsjö) är artiklarna kategoriserade efter artikelnamn.

Uppföljning

Samma metod kan tillämpas om tre år. För att underlätta jämförelsen bör kommunerna lämna inköpsdata för kalenderår, med leverantör, artikel, kg och kronor, och uppgifter om inköp utanför huvudavtal.

Bilaga 1. Inköp per råvarugrupp och kommun 2025 (kr och kr/kg)

Kommun	Mjölk & mejeri		Kött		Frukt & grönt		Potatis		Fisk & skaldjur		Övrigt livsmedel		Icke-mat		Ägg	
	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg	kr	kr/kg
Bjurholm	659 014	21	678 512	80	212 458	20	145 411	19	129 528	69	649 036	38	19 409	54	26 701	35
Dorotea	727 949	28	501 748	85	280 564	21	146 261	22	178 481	89	774 239	42	78 063	88	29 894	33
Lycksele	5 498 104	34	5 178 933	110	2 174 333	28	923 374	22	1 187 261	101	6 204 600	45	682 402	125	182 310	50
Malå [a]	1 232 811	29	1 156 472	81	465 971	25	212 734	17	299 554	92	1 407 833	43	61 332	47	78 414	38
Nordmaling [b]	1 547 283	24	1 328 261	71	453 918	22	228 108	19	379 431	75	2 026 679	39	70 429	134	61 934	38
Norsjö [a]	1 085 008	28	1 326 120	92	426 034	23	237 879	13	468 055	103	1 385 403	44	18 385	33	29 868	41
Robertsfors [e]	1 987 478	27	1 727 858	79	687 176	24	364 462	21	457 218	66	2 280 836	40	-11 180	–	47 272	36
Skellefteå [d]	23 286 487	28	25 277 582	84	10 829 224	25	3 675 162	17	6 312 560	86	30 813 553	39	238 696	116	938 900	41
Sorsele	618 214	30	645 642	86	256 716	21	198 989	22	173 203	83	776 457	47	89 121	226	28 572	41
Storuman	1 844 111	26	1 931 968	87	676 483	24	466 228	19	389 127	85	2 068 052	41	234 283	158	98 293	33
Umeå	29 436 365	26	21 978 789	75	11 452 714	23	5 763 325	19	6 423 219	77	35 606 788	38	432 118	55	1 181 680	39
Vilhelmina	2 368 490	35	1 702 110	90	1 014 064	25	381 446	20	484 986	90	2 484 829	40	211 999	195	87 605	43
Vindeln	1 241 668	24	1 193 752	75	557 243	25	230 351	20	233 637	76	1 860 280	43	66 035	203	50 822	38
Vännäs	2 426 270	25	1 990 182	74	912 385	23	604 467	22	672 612	73	3 063 217	41	23 033	95	71 794	35
Åsele	673 825	23	557 634	80	256 328	20	207 832	16	166 952	77	846 596	39	17 560	165	39 668	33
Västerbottens län	**74 633 077**	**27**	**67 175 563**	**81**	**30 655 612**	**24**	**13 786 032**	**19**	**17 955 823**	**82**	**92 248 399**	**39**	**2 231 687**	**99**	**2 953 726**	**40**

[a] 19 månaders underlag, omräknat × 12/19. [b] 36 månaders underlag, omräknat × 12/36. [d] Menigo-underlag: artiklarna är kategoriserade efter artikelnamn (uppskattning); Malå och Norsjö likaså. [e] Icke-mat är negativ (krediteringar); kr/kg redovisas inte. Kategorisummorna omfattar huvudavtal och de sidoavtal som har kg och råvarugrupp; DIS och Glommersträsk bär ingår inte.

Bilaga 2. Inköpt volym per råvarugrupp och kommun 2025 (ton)

Kommun	Mjölk & mejeri	Kött	Frukt & grönt	Potatis	Fisk & skaldjur	Övrigt livsmedel	Icke-mat	Ägg	Totalt
Bjurholm	31	8,4	10	7,6	1,9	17	0,4	0,8	**77**
Dorotea	26	5,9	13	6,8	2,0	18	0,9	0,9	**74**
Lycksele	163	47	78	43	12	138	5,5	3,7	**490**
Malå [a]	42	14	19	13	3,3	33	1,3	2,1	**127**
Nordmaling [b]	64	19	20	12	5,1	53	0,5	1,6	**175**
Norsjö [a]	39	14	19	18	4,5	31	0,6	0,7	**128**
Robertsfors [e]	75	22	28	17	6,9	56	0,0	1,3	**207**
Skellefteå [d]	829	302	431	214	73	790	2,1	23	**2 664**
Sorsele	21	7,5	13	9,0	2,1	16	0,4	0,7	**69**
Storuman	71	22	28	25	4,6	51	1,5	3,0	**205**
Umeå	1 122	295	491	302	84	935	7,8	30	**3 267**
Vilhelmina	69	19	40	19	5,4	61	1,1	2,0	**216**
Vindeln	51	16	22	11	3,1	43	0,3	1,4	**148**
Vännäs	96	27	40	27	9,2	75	0,2	2,1	**277**
Åsele	29	7,0	13	13	2,2	22	0,1	1,2	**86**
Västerbottens län	**2 728**	**826**	**1 267**	**737**	**219**	**2 340**	**23**	**74**	**8 213**

1 ton = 1 000 kg. Liter räknas som kg. Underlag som ovan.